MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tas-16 ta' Frar, 2001

Citazzjoni Numru. 580/1995/2

Louis *sive* Lou Bondi
versus
Stephen Cachia

Din hija kaw\a dwar libell famu\.

I~-~ITAZZJONI

I`-`itazzjoni tg]id illi permezz ta’ *poster* li jaqra “BONDI, ROADBLOCK u }AXIXA”, u permezz ta’ artikolu bl-isem “Bondi f’*roadblock*” li jibda fl-ewwel fa``ata u jkompli fil-pa[na sittax (16) tal-gazzetta *Alternattiva*, li kienu pubblikati fil-5 ta’ Mejju 1995 u li tag]hom il-konvenut huwa editur, lill-attur [ew attribwiti fatti malafamanti u libellu\i li joffendu l-unur u l-fama tieg]u u jesponuh g]ad-disprezz u g]ar-ridikolu tal-pubbliku. Billi l-attur, b]ala l-parti li lilha ng]atat il-malafama, g]andu d-dritt g]ad-danni ta]t il-Li[i ta’ l-Istampa (Kap. 248 tal-Li[ijiet ta’ Malta), huwa feta] din il-kaw\a u qieg]ed jitlob illi l-qorti:

1. tg]id illi l-kitba fuq imsemmija hija libellu\a u malafamanti g]all-attur u tesponih g]ad-disprezz u g]ar-ridikolu tal-pubbliku; u
2. tikkundanna lill-konvenut i]allas lill-attur, flimkien ma' l-ispejje\ tal-kaw\a, dik is-somma, li ma tkunx aktar minn elfejn lira (Lm2,000) li ti[i likwidata b]ala danni g]all-malafama ta]t l-art. 28 tal-Li[i ta' l-Istampa.

L-E~~EZZJONIJIET

Il-konvenut ressaq dawn l-e``ezzjonijiet:

1. l-artikolu kien ba\at fuq stqarrija ta' Roberto Buontempo, kelliem uffi`jali tal-pulizija; g]alhekk ma tistax tittie]ed azzjoni dwar l-artikolu billi huwa privile[[jat ta]t il-Li[i ta' l-Istampa, u l-konvenut g]alhekk g]andu jin]eles mill-]arsien tal-[udizzju;
2. l-artikolu huwa espressjoni ta' *fair comment* mag]mula *in bona fide* fuq materja ta' interess pubbliku; u
3. il-konvenut, b]ala editur ta' gazzetta, huwa obbligat li jirrapporta lill-pubbliku dak kollu li ji[ri fix-xena pubblika, bis-sa]]a tad-dritt u d-dmir "ta' kronaka".

IL-FATTI

Il-fatti ta' dan il-ka\ [raw hekk:

Lill-konvenut waslitlu "informazzjoni" illi kienet twaqqfet f'*roadblock* karrozza li fiha kien hemm l-attur u persuna o]ra, u li fuq din il-persuna l-o]ra kienet instabet il-]axixa. Sabiex jara jekk din l-informazzjoni kinitx tajba jew le `empel il-kwartieri [enerali tal-pulizija u staqsa lill-*public relations officer*, Roberto Buontempo, jekk setax jikkonferma dak li kien sema' l-konvenut.

Buontempo u l-konvenut ma jaqblux bejniethom dwar xi twe[iba kien ta Buontempo lill-konvenut.

Il-konvenut qal li Buontempo deher li ma riedx ig]id min kienet il-persuna li nqabdet fir-*roadblock*, i\da meta l-konvenut staqsieh direttament jekk dik il-persuna kinitx l-attur, Buontempo wie[bu li kien laqat il-likk. Il-konvenut g]alhekk fehem li Buontempo kien qed jikkonferma l-informazzjoni li kienet waslet g]and il-konvenut[1].

Il-konvenut kompla jixhed li lil Buontempo re[a' `empillu l-g]ada biex ikun `ert, u Buontempo re[a' ikkonferma dak li

---

[1] Ara x-xiehda tal-konvenut fis-seduta tad-9 ta' {unju 1999 quddiem l-assistent [udizzjarju, *fol.* 77.

kien qallu l-jum ta’ qabel. Ma deherlux, i\da, li kellu g]alfejn jistaqsi lill-attur ukoll.

Buontempo xehed li ma qalx lill-konvenut li laqat il-likk meta ssemma l-isem ta’ l-attur, i\da, b]allikieku biex ja]rab mill-mistoqsija diretta li g]amillu l-konvenut bla ma jg]id iva u lanqas le, staqsieh “tg]id ilqatt il-likk?”

Il-qorti tifhem li tassew li l-mod kif tkellem Buontempo mal-konvenut seta’ ta lill-konvenut x’jifhem, *in bona fide*, li Buontempo kien qed jikkonferma l-a]bar li kellu l-konvenut. Fil-fatt Buontempo wara stqarr mal-Kummissarju tal-Pulizija li kien hu li lill-konvenut tah x’jifhem li l-informazzjoni dwar l-attur kienet tajba[2]. Tifhem ukoll li jista’ jkun li l-konvenut wasal u wassal biex fehem hekk g]ax xtaq li jkun hekk, g]ax forsi deherlu li dik l-a]bar setg]et tg]in biex il-gazzetta tieg]u tinbig] i\jed.

IL-PUBBLIKAZZJONI

Fil-]ar[a li kien imiss tal-gazzetta *Alternattiva* — dik tal-5 ta’ Mejju 1995 — deher artikolu ta]t din ir-rubrika:

Bondi f’*roadblock*

Persuna li kienet mieg]u akku\ata li kellha l-]axixa.

L-artikolu beda biex ig]id li kien hemm \ew[ka\ijiet ta’ persuni li nqabdu bil-]axixa wara *roadblock*. L-ewwel ka\ [ara bejn il-lejl ta’ bejn is-27 u t-28 t’April 1995, u l-persuni li nqabdu tressqu l-qorti b’ur[enza l-g]ada wara nofsinhar.

Dwar il-ka\ l-ie]or, li kien [ara xahar qabel, fil-lejl ta’ bejn is-27 u t-28 t’April 1995, l-artikolu jkompli jg]id hekk:

Xahar qabel, fil-lejl ta’ bejn it-30 u l-31 ta’ Marzu fl-in]awi ta’ San Pawl il-Ba]ar twaqqfet karrozza tat-tip *Mazda 323* ta’ lewn blu waqt *roadblock* tal-Forzi Armati ta’ Malta. Skond rapporti li dehru fil-gazzetti lokali l-g]ada, persuna li nqabdet fil-karrozza kienet qed ti[i investigata mill-pulizija dwar pussess ta’]axixa. Li ma ntqalx mill-gazzetti kien li fil-karrozza ma’ din il-persuna kien hemm l-uffi`jal g]oli tal-Partit Nazzjonalista, Lou Bondi.

Skond informazzjoni li g]andha din il-gazzetta Bondi ma kellux tra``i ta’]axixa fuqu u g]aldaqstant t]alla jitlaq mill-post mis-suldati tal-Forzi Armati. Sal-lum, **aktar minn xahar** wara l-in`ident imsemmi,]add ma tressaq il-Qorti dwar il-ka\.

---

2 Aa x-xiehda tal-Kummissarju tal-Pulizija fis-seduta ta’ l-4 ta’ Mejju 1999 quddiem l-assistent [udizzjarju, *fol.* 69.

L-artikolu jkompli jg]id li kelliem tal-pulizija kien fisser li l-persuna li kienet ma' l-attur fil-karrozza kienet sejra tittella' l-qorti l-[img]a ta' wara, waqt li fil-ka\ l-ie]or il-ka\ kien tressaq b'ur[enza g]ax wa]da mill-persuni li nqabdu kienet barranija. L-artikolu mbag]ad jag]laq hekk:

Alternattiva ma taqbilx li persuni li jpejpu l-]axixa g]andhom ji[u ittimbrati qieshom xi kriminali. Madankollu, f'[ieh dawk i\-\g]a\ag] li isimhom ji``appas fil-gazzetti fuq ka\ijiet b]al dawn, *Alternattiva* jinteressaha li l-[ustizzja tidher li qed issir b'mod ugwali ma' kul]add.

Il-*poster* li ng]ata lill-bejjieg]a tal-gazzetti biex jag]mel riklam g]al din il-]ar[a ta' *Alternattiva* ta prominenza lil dan l-artikolu billi [ab dan il-kliem b'ittri kbar:

BONDI, ROADBLOCK U }AXIXA

Meta sar jaf b'dan l-artikolu l-attur minnufih kellem kemm lill-konvenut kif ukoll lill-Kummissarju tal-Pulizija. }are[ukoll stqarrija biex ji`]ad li hu kien b'xi mod imda]]al fil-ka\ tar-*roadblock*. Wara li saret din l-istqarrija mill-attur, dak in-nhar stess, fil-5 ta' Mejju 1995, *Alternattiva*]ar[et stqarrija g]all-istampa hi wkoll, fuq il-firma tal-konvenut[3]. Din l-istqarrija tal-konvenut, fost]wejje[o]ra, tg]id hekk:

Alternattiva ttenni l-fatti kollha li semmejna fl-artikolu u ttenni li l-istorja li ippubblikajna hija vera mill-bidu sal-a]]ar.

... ...

G]al din ir-ra[uni jkolli nikkonkludi li l-istqarrija tas-sur Bondi hija gidba minn bidu sal-a]]ar.

Il-Kummissarju tal-Pulizija, wara li st]arre[dwar x'kien [ara, ukoll]are[stqarrija biex ig]id li ma kien minnu xejn li l-attur inqabad f'*roadblock*. Il-konvenut wie[eb g]al din l-istqarrija tal-kummissarju billi]are[stqarrija o]ra[4], fil-5 ta' Mejju 1995 ukoll; din l-istqarrija tal-konvenut, ta]t l-isem "Suspett dwar *cover-up* mill-Pulizija", tg]id li l-informazzjoni li kienet pubblikata fil-gazzetta kienet konfermata minn kelliem uffi`jali g]all-pulizija. L-istqarrija tal-konvenut tkompli tg]id illi l-Kummissarju kien qed jibdel il-ver\joni li kienet ing]atat mill-kelliem tal-Korp tal-Pulizija, u dan jo]loq suspett illi kien qed isir xi *cover-up*.

Imbag]ad saret din il-kaw\a.

Il-fatti ewlenin li huma relevanti g]al dan il-ka\ huma dawn:

---

3 *Fol.* 8.

4 *Fol.* 32.

1. Il-konvenut emmen, x'aktarx *in bona fide*, li l-kelliem tal-pulizija kien qed ig]idlu li l-attur kien ma' persuna li nqabdet bil-]axixa waqt *roadblock*.
2. Il-konvenut g]alhekk xandar li l-attur kien ma' persuna li nqabdet bil-]axixa.
3. L-artikolu jg]id ukoll li din il-persuna l-o]ra li nqabdet bil-]axixa ma tressqitx il-qorti malajr b]al]addie]or; l-artikolu jag]ti wkoll lil min jaqrah x'jifhem illi dan kien min]abba fil-konnessjoni ma' l-attur.
4. Il-*poster* li jag]mel reklam lill-gazzetta jorbot lill-attur direttament mar-*roadblock* u mal-]axixa.
5. Li l-attur kien ma' persuna li nqabdet bil-]axixa ma kien minnu xejn, u li min]abba fil-konnessjoni ma' l-attur din il-persuna l-o]ra ma tressqitx il-qorti malajr b]al]addie]or kien kumment tal-konvenut mibni, i\da, fuq premessa]a\ina.

KONSIDERAZZJONIJIET

Naraw issa xi tg]id il-li[i fid-dawl ta' dawn il-fatti.

L-e``ezzjoni li ma tistax tittie]ed azzjoni dwar il-pubblikazzjoni

Il-konvenut ressaq l-e``ezzjoni illi l-artikolu huwa privile[[jat g]ax mibni fuq stqarrija tal-kelliem tal-Korp tal-Pulizija.

Din l-e``ezzjoni hija mibnija fuq l-art. 33(`) tal-Kap. 248 li, fi\-\mien relevanti g]al din il-kaw\a[5], kien ig]id hekk:

33. Ma tista' tittie]ed ebda azzjoni dwar il-pubblikazzjonijiet li [ejjin:

(`) pubblikazzjonijiet mag]mula minn uffi`jal pubbliku fil-qadi ta' dmirijietu;

Kif sewwa qal l-attur fil-]ames paragrafu tan-nota ta' osservazzjonijiet tieg]u[6], l-artikolu ma kienx pubblikazzjoni "mag]mula minn uffi`jal pubbliku", i\da kien pubblikazzjoni mag]mula mill-konvenut mibnija fuq interpretazzjoni tieg]u ta' twe[ibet li ta l-kelliem tal-pulizija g]all-mistoqsijiet mag]mula lilu mill-konvenut. L-inizjattiva tal-pubblikazzjoni [iet mill-konvenut, mhux mill-uffi`jal pubbliku; g]alhekk il-pubblikazzjoni kienet tal-konvenut, mhux ta' l-uffi`jal pubbliku.

L-ewwel e``ezzjoni hija, g]alhekk, mi`]uda.

***L-e``ezzjoni ta'* fair comment**

5 Dan l-artikolu, wara, kien emendat bl-Att X.1996.19.

6 *Fol.* 127.

It-tieni e``ezzjoni tg]id illi l-artikolu ma jag]tix malafama g]ax huwa *fair comment*.

Meta tg]id illi l-attur inqabad f'*roadblock* flimkien ma']addie]or li kellu l-]axixa tkun qed tag]mel allegazzjoni ta' fatt, mhux tag]mel kumment. G]alhekk din il-parti ta' l-artikolu ma tistax titqies b]ala *comment*, *fair* jew mhux.

Il-parti ta' l-artikolu fejn isir kumment huwa dik il-parti fejn ig]id illi mhux sew li min kien ma' l-attur ma tressaqx il-qorti l-g]ada li nqabad b]al ma kien [ara fil-ka\ ta']addie]or.

Sewwa qal l-attur fin-nota ta' osservazzjonijiet tieg]u, i\da, illi biex jitqies li jkun sar *fair comment* dak il-*comment* irid l-ewwelnett ikun mibni fuq fatti veri, waqt li, fil-ka\ tallum, il-premessa li fuqha bena l-kumment tieg]u l-konvenut hija wa]da]a\ina.

Din l-e``ezzjoni wkoll, g]alhekk, ma tistax tintlaqa' u hija mi`]uda.

L-e``ezzjoni ta' rapport dwar dak li ji[ri fix-xena pubblika

It-tielet e``ezzjoni tal-konvenut tg]id illi hu g]amel sew li xandar lill-pubbliku dak li [ara "fix-xena pubblika", u, anzi, kellu mhux biss id-dritt i\da d-dmir li jag]mel hekk.

Li kieku dak li xandar il-konvenut kien tassew [ara "fix-xena pubblika" kienet tkun tajba din l-e``ezzjoni; g]alhekk, biex tirnexxi din l-e``ezzjoni, il-konvenut kellu juri li l-fatti rapportati kienu veri. Kif rajna, i\da, dan ma g]amlux, g]ax ma kienx minnu li [raw il-fatti msemmija fil-pubblikazzjoni.

Din l-e``ezzjoni wkoll hija, g]alhekk, mui`]uda.

Il-**quantum** ***tad-danni***

Fadal li nqisu l-*quantum* tad-danni. G]all-g]an tal-*quantum* seta' kien relevanti l-fatt li l-konvenut, forsi, kien imqarraq mit-twe[iba li tah Buontempo. Jekk, i\da, il-konvenut tassew emmen *in bona fide* li waqt *roadblock* l-attur instab ma' persuna o]ra li kellha l-]axixa, \gur li l-kelmiet tal-*poster* ma g]a\ilhomx *in bona fide* i\da bil-]sieb li min jaqra l-*poster* ja]seb li kien l-attur li nqabad bil-]axixa f'*roadblock*. Il-konvenut dejjem kien jaf li l-attur ma kienx inqabad bil-]axixa, u g]alhekk il-*poster* kien malizzju\ ukoll li kieku kienet tajba l-informazzjoni li kellu l-konvenut.

Fin-nota ta' osservazzjonijiet tieg]u l-konvenut ig]id illi l-*poster* kien ma]sub biss biex ji[bed il-kur\ità tan-nies, billi

"jippre\enta enigma", u mhux biex jag]ti a]bar[7]; ma jimpurtax li min jara l-*poster* u ma jixtrix il-gazzetta jibqa' bl-impressjoni li kien l-attur li nqabad f'*roadblock* bil-]axixa. Hawn huwa tassew il-qofol tal-kwistjoni kollha: minkejja l-kliem sabi] dwar l-interess pubbliku u "d-dritt u dover ta' kronaka", dak li tassew jinteressa lill-konvenut kien li jbig] aktar kopji tal-gazzetta tieg]u; quddiem l-altar ta' `irkolazzjoni akbar, il-fama u l-isem tajjeb ta']addie]or kien *expendable*.

Wara li qieset dawn il-fatturi, u qieset ukoll illi l-konvenut]aseb li l-kelliem tal-pulizija kien ikkonferma t-tag]rif li kellu, il-qorti tillikwida d-danni fis-somma ta' seba' mitt lira (Lm700).

KONKLU|JONI

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti taqta' l-kaw\a billi, wara li ti`]ad l-e``ezzjonijiet tal-konvenut, tg]id illi l-konvenut ta malafama lill-attur bil-pubblikazzjoni msemmija fi`-`itazzjoni u tikkundanna lill-konvenut i]allas lill-attur danni ta' seba' mitt lira (Lm700) flimkien ma' l-ispejje\ kollha tal-kaw\a.

--------------------------------TMIEM--------------------------------

[7] *Fol.* 132.